

а также новый интернет-сленг. Отличительная особенность сленга — краткость и выразительность. Чаще всего он выражается в использовании укороченных слов, таких как: щас 'сейчас', норм 'нормально', пон 'понятно', согл 'согласен' и др. [5].

Кроме того, интернет способствует сохранению и распространению культурного наследия русского языка. Благодаря онлайн-библиотекам, архивам и медиатекам, классические произведения русской литературы становятся доступными для широкой аудитории, что способствует их сохранению и популяризации.

Несмотря на большое количество положительных аспектов влияния сети Интернет на современный русский язык, существует ряд негативных факторов воздействия на нынешнюю речь. Например, упомянутые выше заимствования из других языков могут привести к утрате уникальности и богатства русского языка. При этом многие из них имеют свой русский аналог, например, юзер 'пользователь'; фолловеры 'подписчики'.

Нельзя не отметить сдвиг норм письменной речи, который многими воспринимается негативно, как свидетельство «порчи» и деградации языка. Использование интернет-коммуникации, включая сообщения в чатах, комментарии в социальных сетях и электронную почту, часто сопровождается снижением уровня грамотности у пользователей. Широко употребляются синтаксические структуры, характерные для разговорной речи (неполные контекстуальные предложения, парцелляция и т. д.), разговорные (в том числе просторечные) слова и формы слов. Примерами таких фраз могут быть «давай по кофе» вместо «давай сходим выпьем кофе»; «всё будет огонь» вместо «всё пройдет отлично».

Непроизвольные нарушения орфографических и стиливых норм являются закономерным следствием развития в пространстве Интернета сферы неформального общения. Этот факт может служить источником дезинформации, включая неправильное использование слов и искажение смысла фраз, что также может повлиять на правильное использование языка. Когда пользователи воспринимают недостоверную информацию или некорректное употребление языка, это может отразиться на их собственной речи и письменности. Таким образом, ложная информация может продолжить распространяться и сильно повлиять на речь многих людей.

Заключение. В современной онлайн-коммуникации наблюдаются следующие явления, которые оказывают влияние на русский язык: появление новых терминов, экспрессий и фразеологизмов, преимущественное использование заимствований из других языков, появление особого интернет-сленга, укорочение слов, сдвиг норм письменной речи, а также непроизвольное нарушение орфографических и стиливых норм.

Следует отметить, что развитие языка в новой для него интернет-среде происходит под влиянием двух противоположных тенденций — тенденции к отказу от единых и обязательных норм письменной речи, и тенденции к появлению новых норм, которые предполагают добровольность, сознательность и альтернативность [6]. Это приводит к разнообразию языковых проявлений в онлайн-коммуникации, где каждый участник может вносить свой вклад в формирование языковых практик.

Нельзя сказать, что Интернет оказывает только негативное или только позитивное влияние на современный русский язык. Язык в условиях интернет-коммуникации может приобрести новые формы и средства выражения или утратить часть старых, но он останется русским языком во всем богатстве его возможностей. Важно быть критически настроенным к информации из интернета, уметь фильтровать и проверять источники, а также следить за правильным использованием языка, чтобы избежать влияния дезинформации на языковые навыки. Необходимо стремиться к сохранению и развитию культуры своей речи независимо от того, в какой среде происходит общение.

Список цитируемых источников

1. Иванова, М. В. Русский язык в современном интернет-пространстве: динамические процессы и тенденции развития / М. В. Иванова, Н. И. Клушина // Русистика. — 2021. — Т. 19, № 4. — С. 367—382.
2. Исаева, З. Т. Современное состояние русского языка / З. Т. Исаева, С. Икбалжанова // Евраз. журн. академ. исслед. — 2024. — Т. 4, № 3. — С. 157—161.
3. Денисенко, М. В. Влияние интернет-коммуникации на современный русский язык / М. В. Денисенко, М. А. Машукова // Родной язык в лингвокультурологическом аспекте : сб. ст. / СмолГУ ; отв. ред. Н. Н. Розанова. — Смоленск, 2023. — С. 187—194.
4. Курьянович, А. В. Электронное письмо как функционально-стилевая разновидность эпистолярного жанра в пространстве современной коммуникации / А. В. Курьянович // Вестн. Том. гос. пед. ун-та. — 2008. — Вып. 2, № 76. — С. 44—49.
5. Шейихова, В. А. Как влияет интернет на культуру нашей речи / В. А. Шейихова. — Самара, 2022. — 21 с.
6. Лейчик, В. М. Люди и слова: как рождаются и живут слова в русском языке / В. М. Лейчик ; редкол.: Г. В. Степанов (отв. ред.). — Изд. 2-е. — М. : Либроком, 2019. — 216 с.

УДК 808.26-541.2

К. У. Свірьдовіч, С. Ф. Бут-Гусаім

Установа адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна», Брэст, Рэспубліка Беларусь

ІМЕНАСЛОЎ П'ЕСЫ ЗІНАІДЫ ДУДЗЮК «НАРАДЗІЎСЯ Я ЛІЦВІНАМ»

Уводзіны. Аднаактовая п'еса «Нарадзіўся я ліцвінам» расказвае пра Тадэвуша Касцюшку, які ў цяжкую часіну пасля паражэння паўстання трапіў у палон. І хоць яго вызвалілі з Петрапаўлаўскай крэпасці і пасялілі

ў палацы ў Пецябургу, але гэтая залатая клетка прыгнятала. Гледачы п'есы становяцца сведкамі таго часу, калі Касцюшка пакутліва робіць выбар свайго далейшага лёсу. Перадаючы дух мінуўшчыны, берасцейская пісьменніца ўмела выкарыстоўвае нацыянальна-культурную інфармацыю ўласных імёнаў.

Мэта прадстаўленай працы — сістэматызацыя структуры паэтонімікону п'есы з улікам традыцый беларускага іменаслову XVIII—XIX ст. Актуальнасць даследавання вызначаецца неабходнасцю вывучэння літаратурнага анамастыкону ў кантэксце адлюстравання ў моўных знаках нацыянальнай і рэгіянальнай культуры.

Асноўная частка. Загалавак п'есы «*Нарадзіўся я ліцвінам*» належыць да *ідэйна-характарыстычнага* тыпу, бо змяшчае аўтарскую ацэнку галоўнага героя твора — патрыёта Айчыны, сілу і незалежнасць якой ён хацеў адрадіць. Пісьменнік-краязнаўца Анатоль Бензярук піша: «Касцюшка заўсёды ўсведамляў сябе **ліцвінам** — грамадзянінам Вялікага Княства Літоўскага — гістарычнай Літвы—Беларусі. У сваім знакамітым звароце на імя ваяводы Ю. Несялоўскага Т. Касцюшка настойліва прасіў перавесці яго з польскай арміі ў войска Вялікага Княства Літоўскага, пры гэтым выказваўся надзвычай эмацыянальна: “Хіба вы адмаўляецеся ад мяне і лічыце няздольным служыць Вам? Кім жа я ёсць? Хіба я не **ліцвін**, Ваш зямляк, Вамі абраны? Каму павінен дзякаваць, калі не Вам? Каго павінен абараняць, калі не Вас і сябе самога? Зямлякі і суайчыннікі мае! На вашай зямлі я нарадзіўся і ў запале праведным да маёй Бацькаўшчыны адгукнецца ўва мне найасаблівейшая прыхільнасць да тых, паміж якіх пусціў я карані жыцця...”» [1, с. 5—6]. Жыццёвае крэда змагара выражана ў заключных словах п'есы, у якіх — абгрунтаванне назвы твора: «*Цары часовыя: сёння — адзін, заўтра — іншы, а мая Радзіма вечная. А што ж будзе са мною? Цяпер мне зноў давядзецца шукаць прытулку на чужыне, бо не магу я служыць чужома цару, нават калі прысягну яму. Хачу служыць толькі свайму народу. Чым бы я ні займаўся, дзе б ні жыў, я заўсёды думаю пра яго, жыў і буду жыць дзеля яго! Праз адлегласць і час я застаюся ліцвінам! Помні мяне, Радзіма! Я іду да цябе*» [2, с. 43].

Ядро паэтонімікону — *антрапонімы*. У ліку персанажаў твора — рэальныя гістарычныя асобы. На старонках п'есы сустракаюцца *онімы-сучаснікі* (імя кіраўніка нацыянальна-вызваленчага паўстання 1794 года *Тадэвуша Касцюшкі*, імператара Расіі *Паўла*, яго сыноў *Канстанціна* і *Аляксандра*, які пазней стаў царом *Аляксандрам I*) і *онімы-рэтраспекцыі* (імяны імператрыцы *Кацярыны*, караля Рэчы Паспалітай *Станіслава Аўгуста* Панятоўскага, генералісімуса *Суворава*, фаварыта расійскай імператрыцы графа *Арлова*, каханых Касцюшкі *Людвікі Сасноўскай* і *Тэклі Жураўскай*).

Антрапанімікон п'есы грунтуецца на айчынным іменаслове *перыяду панавання кананічных імён*. У гэты час мірскія імёны ўжо выйшлі з ужытку, пакінуўшы сляды ў прозвішчах. На Беларусі былі замацаваны дзве кананічныя іменаслоўныя сістэмы — праваслаўная і рымска-каталіцкая. Кананічныя імёны былі прыстасаваны да фанетычнай і марфалагічнай сістэм беларускай мовы. У выніку фанетыка-марфалагічных працэсаў былі ўтвораны размоўна-бытавыя і ацэнныя формы імёнаў, якія абслугоўвалі розныя сферы грамадскіх і асабістых адносінаў. Фарміруецца арсенал структурных тыпаў і словаўтваральных мадэляў беларускіх прозвішчаў.

Героі твора носяць хрысціянскія імёны іншамоўнага паходжання, запазычаныя з *грэчаскай*: *Тэкля* (грэч. ‘слава Божая’ [3, с. 62]), *Аляксандр* (грэч. ‘абаронца людзей’ [3, с. 13]), *Кацярына* (грэч. ‘чыстая, чыстлівая’ [3, с. 61]); *старанямецкай*: *Людвіка* (ст.-ням. ‘слава і бітва’ [3, с. 62]), *лацінскай*: *Аўгуст* (лац. ‘связічынны, велічны’ [3, с. 17]), *Павел* (лац. ‘малы ростам’ [3, с. 37]), *Канстанцін* (лац. ‘цвёрды, пастаянны’ [3, с. 30]), *старажытнаўрэйскай* мовы: *Іван* (ст.-яўр. ‘Боская ласка’ [3, с. 28]), *Тадэвуш* (ст.-яўр. ‘пахвала’ [3, с. 38]), *Юзаф* (ст.-яўр. ‘палітоўны’ [3, с. 50]). Адзначана таксама імя славянскага паходжання: *онім-кампазіт Станіслаў* (ад ‘станавіцца слаўным’ [3, с. 41]). Заўважым, што імёны персанажаў п'есы з’яўляюцца паказчыкам іх прыналежнасці да каталіцызму (імяны каханых Касцюшкі *Людвікі Сасноўскай* і *Тэклі Жураўскай*, польскага караля *Станіслава Аўгуста* Панятоўскага і яго пляменніка *Юзафа*) і праваслаўя (імяны пецябургскага слугі Касцюшкі *Івана*, расійскіх імператараў *Паўла*, *Аляксандра*, імператрыцы *Кацярыны*). Многія каталікі мелі два імені. Напрыклад, кароль Рэчы Паспалітай *Станіслаў Аўгуст* Панятоўскі.

Адаптаваўшыся да словаўтваральнай сістэмы славянскіх моў, хрысціянскія імёны (грэчаскія, лацінскія, старажытнаўрэйскія паводле паходжання) сталі ўтвараць шматлікія эмацыяна-ацэнныя формы. Выкарыстоўваюцца такія формы і ў п'есе З. Дудзюк. Так, пяшчоту, любоў да каханых выражаюць памяншальна-ласкавыя формы іх імёнаў: «*Я хачу бачыць толькі цябе, Тадзік! Ты адзін мне — сонца, месяц, зоркі і ўвесь сусвет! Гэта проста неверагодна! Мы шмат гадоў знаёмыя. Здаецца, я ведаю кожную рысачку твайго твару, але не перастаю захапляцца табою, тваёю душою, розумам*» [2, с. 30]. Заўважым, што такія формы — сродак характарыстыкі самога Тадэвуша Касцюшкі, мужа чалавека, здольнага на глыбокае пачуццё: «*Людвіся! Ты тут! Са мною! Ідзі ж да мяне, дзяўчынка мая*» [2, с. 27]; «*Нават пазней, калі хацеў ажыццявіць з Тадэвушам, гэта было ўжо далёка не тое пальмянае каханне, якое я адчуваў да Людвікі*» [2, с. 33].

Паводле нормаў даўняга этыкету, імёны і прозвішчы ўжываліся ў спалучэнні з паказчыкамі сацыяльнага рангавання, што адлюстравана ў рэпліках герояў п'есы брэсцкага аўтара: «*Мне трэба падумаць, ваша вялікасць імператар Расіі Павел Першы*» [2, с. 34]; «*Пан Сасноўскі, дазвольце вас патурбаваць*» [2, с. 32]; «*А, пан Тадэвуш! Заходзь! Рады цябе бачыць!*» [2, с. 32]; «*Хто ведае, для якой справы даў вам Бог жыццё! Вы ж маглі і не нарадзіцца, пан Касцюшка!*» [2, с. 28].

Сродкам перадачы гістарычнага каларыту і стварэння партрэтаў персанажаў з’яўляюцца *прозвішчы*.

У творах берасцейскай пісьменніцы можна выдзеліць, па-першае, прозвішчы, утвораныя ад каляндарных імён (*Касцюшка*), па-другое, прозвішчы, што ўзніклі ад мірскіх імён апелятыўнага паходжання. У аснове гэтых антрапанімаў ляжаць былыя мянушкі, што называюць асобу па розных прыкметах: па фізічных

і маральных якасцяў (*Суворай* (рус. *суровый* — ‘суровы, бурклівы, злосны’, ‘рабы, васпаваты’, *сувор* — ‘нелюдзім, сугней’) [4, с. 396], *Журоўская* (укр. *жура, джура* ‘казацкі слуга-збраяносец’, *жура* ‘журба’) [4, с. 148]. Адзначым таксама прозвішчы, утвораныя ад мянушак — назваў птушак і раслін, з’яў прыроды (*Арлоў, Сасноўскі*).

Прозвішча здаўна было выразнікам сацыяльнага статусу асобы. Так, у п’есе ўжыты прозвішчы беларускай і польскай шляхты на -ск-, -оўск-, -аўск-: *Сасноўскія, Любамірскія, Панятоўскі, Журоўскія*. Прозвішчы расійскіх дваран і вайскоўцаў уключаюць суфіксы -оў-, -аў-: *Арлоў, Суворай*.

Значнае месца ў анамастыконе гістарычнай драматургіі займаюць так званыя «**фонавыя онімы**». Сродкам увасаблення прасторава-часавых адносін у п’есе Зінаіды Дудзюк з’яўляюцца **тапонімы**: шматлікія назвы краін (*Сібір, Расія, Прусія, Аўстрыя*), гарадоў (*Варшава, Парыж*), рэк (*Прыпяць*) Беларусі і замежжа, з якімі звязаны лёс Тадэвуша Касцюшкі. Стварэнню гістарычнага каларыту спрыяюць таксама ўжытыя ў кантэксце п’есы **ўстарэлыя тапонімы**, якія былі раскласіфікаваны паводле іх суадносінаў з сучаснымі назвамі. **Семантычным археонімам** з’яўляецца тапонім *Літва*, што ў п’есе ўжываецца ў значэнні ‘*старажытная дзяржава, што займала землі паміж сённяшнімі Навагрудкам, Маладзечнам, Мінскам, Слонімам*’. У прамовах Касцюшкі і яго паплечнікаў нярэдка гучыць зварот да старажытнай краіны: «*Апошні наш вялікі князь Літвы і кароль Польшчы Панятоўскі гатовы быў прадаць свой люд, абы толькі ўтрымацца на троне! А ў выніку сам адрокся ад кароны*» [2, с. 25]; «*Вы належыце не толькі Літве і Польшчы, вы належыце ўсяму свету! Вы незвычайны чалавек! Я гатовы служыць вам, як Слуга, толькі б вярнуць вас чалавецтву*» [2, с. 28].

У рэпліках герояў п’есы — шчырых вернікаў — нярэдка **тэонімы** (найменне Бога) і **агіёнімы** (імёны святых), напр.: «*Вялікі грэх узвышацца над іншымі, бо ўсе людзі роўныя перад Богам*» [2, с. 25—26]; «*Даруйце, пан генерал... Я дзеля вас на ўсё гатовы... Даруйце, Хрыстом-богам прашу*» [2, с. 31].

Заклучэнне. Найважнейшымі рысамі анамастычнай прасторы п’есы Зінаіды Дудзюк з’яўляюцца пераважнае выкарыстанне імёнаў рэальных гістарычных асоб, а таксама адпаведнасць сэнсавай нагрукі і формы найменняў герояў структуры і семантыцы іменаслову XVIII—XIX стагоддзя. Письменніца так ці інакш звяртае ўвагу чытача (гледача) на форму іменавання персанажаў праз аўтарскія рэмаркі, мастацкі кантэкст. Культурна-гістарычную функцыю выконваюць у п’есе «**фонавыя**» **онімы** (тапонімы, тэонімы, агіёнімы і інш.), якія з’яўляюцца сродкамі выражэння прасторава-часавых адносін у творах, а таксама адлюстравання светапогляду персанажаў.

Спіс цытуемых крыніц

1. Бензярук, А. Касцюшкі-Сяхновіцкія : гісторыя старадаўняга роду / А. Бензярук. — Брэст : Академия, 2006. — 130 с.
2. Дудзюк, З. Нарадзіўся я ліцвінам / З. Дудзюк // Маладосць. — 2012. — № 8. — С. 25—65.
3. Барыс, С. Як у нас клічуць?: Беларускія імёны / С. Барыс. — Мінск : Медысонт, 2010. — 124 с.
4. Бірыла, М. В. Беларуская антрапанімія: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі / М. В. Бірыла. — Мінск : Навука і тэхніка, 1969. — 508 с.

УДК 808.26-541.2

М. Ю. Сівак, С. Ф. Бут-Гусаім

Установа адукацыі «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна», Брэст, Рэспубліка Беларусь

ІМЯ І ВОБРАЗ У П’ЕСЕ ЗІНАІДЫ ДУДЗЮК «МІКОЛА ГУСОЎСКІ»

Уводзіны. У п’есе «Мікола Гусоўскі» прадстаўлены падзеі таго часу, калі славыты мысляр, творца, дыпламат жыў у Рыме, уваходзіў у склад пасольства Вялікага Княства Літоўскага і Каралеўства Польскага. Менавіта ў гэты перыяд ім была напісана «Песня пра зубра» — сардэчная прызнанне ў любові Айчыне. У час чумы, якая ахапіла Вечны горад, пры адсутнасці падтрымкі, страціўшы аднадумцаў, стварае паэт узнёслы гімн Радзіме. Узнаўляючы падзеі XVI ст., Зінаіда Дудзюк раскрывае нацыянальна-культурную інфармацыю іменаслову.

Асноўная частка. Галоўнае імя мастацкага тэксту — заглавак «*Мікола Гусоўскі*» — адносіцца да **прадметна-апісальнага тыпу**, называючы галоўнага героя твора — дыпламата, мысляра, паэта.

Ядро анамастыкону твора — **антрапонімы**. У п’есе адлюстраваны іменаслоў перыяду панавання кананічных імён. У ліку персанажаў твора — рэальныя гістарычныя асобы. На старонках п’есы сустракаюцца **онімы-сучаснікі**, якія адпавядаюць асноўнаму часу разгортвання дзеяння (імёны пасла і біскупа плоцкага *Эразма*, яго сакратара і паэта *Міколы Гусоўскага*, рымскіх пап *Льва* і *Андрыяна*, польскага караля *Жыгімонта*) і **онімы-рэтраспекцыі** (імёны князёў балта-славянскіх дзяржаў *Вітаўта* і *Аляксандра*).